

A. Пінчук.

Сучаснае палажэнне беларускай вёскі.

V. Мэдзыцкай дапамога.

Паводле апошніх статыстычных дадзеных ва Русіі Польшчы налічваецца 10.726 дактароў, 9554 акушэрк, 3376 лекароў-дэнтыстаў, і 1923 фельчароў. Гэтая мэдзыцкай сілы разъмашаюцца вельмі нераўнамерна, па асобыхрайонах.

У той час, як напрыклад, у Варшаве працуе 2500 дактароў, 1301 акушэрка і 311 фельчароў, на г.зв. ўсходніх землях — дактароў 1132, акушэрак 885 і фельчароў 410.

Усіх шпіталяў Польшча мае 726 з 70.937 ложкамі для хворых, з якіх толькі 106 шпіталяў з 4960 ложкамі прыпадае на ўсходнія землі.

У Варшаве кожны 10.000 чалавек маюць у сярэднім 61,8 шпітальных ложак, а ў нас гэтая самая колькасць людзей толькі 8.

З агульнага ліку 37 шпіталяў для псыхічна хворых на нашых землях існуюць толькі 3. Гэтакім чынам, мы бачым, што ў Польшчы псыхіяtryчных шпіталяў амаль у 10 разоў менш, чым, напрыклад, варшага, якіх налічваецца аж 345.

Для сухотнікаў маем на наших землях усяго толькі 110 мейсц у шпіталях і 222 у санаторыях (Статыст. дадзеныя ўзяты нами з афіцыяльн. выд. „Mały Rocznik statystyczny“ за 1933 г.).

Словам, што-б мы ні ўзялі з гэтай галіны — пераканаемся, што наш край стаіць на апошнім месцы.

Пададзеныя вышыі цыфры яшчэ не даюць нам поўнага абраzu таго, як прадстаўляеца справа з мэдзыцкай дапамогай у беларускай вёсцы, што нас у даным выпадку найбольш цікавіць.

Фактычна, беларуская вёска ні мае нікай мэдзыцкай помочы.

Усе фаховыя лекарскія сілы жывуць выключна ў гарадах і мястэчках і карыстаныне з іхням услугай сялянству проста немагчымае.

За выезд на вёску дактары бяруць высокую аплату, якая сялянству не па сіле, і таму нават у цяжкіх выпадках яно змушана абыходзіцца сваімі хатнімі сродкамі.

У вёсках німа ні фельчарскіх, ні акушэрскіх пунктаў, да якіх у старыя часы насельніцтва прывыкла і якія прыносілі яму вялікія карысці.

З паветавых шпіталяў беларуское сялянства таксама ні мае карысці з прычыны высокіх коштавічнікі. Гэтак, напрыклад, за 1 дзень пабыту ў шпіталі бяруць 5 злотых і калі чалавеку прыходзіцца праляжаць там дзён 30, то трэба предаць палову гаспадаркі, каб урэгуляваць рахунак.

Штодзеннім зьявішчам ёсьць жуданская сцэны перад шпіталямі, калі туды прыводзяць цяжкіх хворых, якім трэба неадкладна зрабіць апэрацыю і якіх туды ні прымаюць толькі дзеля таго, што яны ні маюць грошай, каб заплаціць наперад. Многія нават ні ведаюць, што акрамя 5 злотых за штодзеннае ўтрыманье бяруць яшчэ асобна за кожную апэрацыю ад 15 да 25 зл., у залежнасці ад характару гэтай апошніяй.

Гэтакім чынам, пры сучасных варунках агалелая беларуская вёска з мэдзыцкай помочы карыстацца ні можа. Людзі хвараюць і мучацца, ні маюць ніякага рутинку, многія паміраюць, — у лепшых варунках былі-б пры жыцьці і здароўі.

Дзякуючы таму, што перад вайною мэдзыцкай дапамога была агульнадаступна, — людзі пазакідалі свае прадзедаўскія спосабы лячэння. Цяпер рэдка дзе спаткаеш старую бабулку, якая збірае розныя карэнчыкі і лечыць ад усіх хвароб, — яна зьяўляецца адзіным „лекарам“, даступным для нашага сялянства.

З сучаснай навуковай мэдзыцкай помочы і аптэкаў могуць карыстацца толькі людзі заможныя — чыноўнікі, гандляры і іншыя.

Беларуское сялянства пакінена на волю лёсу...

Ніяма нічога дзіўнага, што з вёсак ні выводзяцца заразныя хваробы.

Людзі трацяць здароўе і прадчасна ўміраюць, асабліва ж шмат гіне кабет, а гэта з тве прычыны, што німа ў адпаведны мэмант акушэрскай дапамогі.

Наглядаецца съмяротнасць сярод дзяцей, якіх нікто ні лечыць і лесам якіх нікто ні цікавіцца.

Сядрэ моладзі старэйшай шыраца вэнэрычныя хваробы.

Агульна-гігіенічныя варунки на вёсках праста жахлівыя: лазьня, мыла, чыстае бяльль — вялікая

U Niezaležnej Lituwe isnuje adu-mysłowaja arhanizacyja, jakaja rupi-ka sprawami zahraničnych litoūcaū. Zawiecca jana hetak: „Tawarystwa apieki nad litoūcami zahranicaj“.

U kancy minułaha hodu paustała ū henym Tawarystwie dumka sklikać u sioletnim 1935 hodzie kanhres litoūcaū z usiaku swetu. Dumku hetu litoūskaje hramadzianstwa pryniało duża prychilna, asabliwa jej zacikawi-lisla litoūcy ū Amerycy.

Dahetul adnak nie ūstanoūlena, hdzie i kali heny kanhres budzle sklikany. Uspomnienaje T-wa trymajecca pahladu, što najlepš bylo-b, kali b za-hraničnyja litoūcy sami hetuju sprawu wyrašyli. Niadaūna staršynia „T-wa Apieki nad Litoūcami zahranicaj“ Sklipis wyjechaū u Ameryku z tej metaj, kab z tamtejszymi litoūcami da-hawarycca, dzie i kali najlepš bylo-b adbyć usielitoūski kanhres. Možna spa-dziawacca, što hety kanhres ūsiožtaki abudziecza nie zahranicaj dzie, a ū Koūnie sioleta letam.

Choć litoūskaja emihracyja jaścjość dawoli małdoj, adnak patreba ūsielitoūskaha kanhresu ūżo adćuwajecca. Treba wiedać, što choć litoūskaja emihracyja lučnaści z Litwoj i nie parwała, ale lučnaśc hena nia jość adnak neležna ūparadkawana. Da-taho wažnaj tak-ža jość sprawai, na jakuiju kanhres dumeje ūlarnuć asabliwu ūwahu, — heta pačatak wynaradaūlenia litoūcaū zahranicaj. Asabliwa lohka wynaradaūleniu paddajuc-ca tyja litoūcy, jakija ūżo zahranicaj radzilisia i hadawalisia.

roskash. Нават падчас якой эпідэміі не тасуецца адпаведных дэзынфэкцыйных спосабаў, каб зьберагчы здаровую частку людзей і затрымаць распаўсюджаныне заразы.

Умысловы-хворыя і паўвар'яты таксама пакінены на волю лёсу, бо воласці ні маюць сродкаў, каб утрымліваць іх у адпаведных установах.

У выпадках, калі яны пачынаюць быць небяспечнымі для суседзяў, их забірае паліція. Словам, куды ні глянь — усюды напатыкаем такія зьявішчы, якія, сапраўды, наганяюць на чалавека сум і адчай...

Пры гэтакіх абставінах вельмі лёгка авбінавачваць нашага селяніна ў „некультурнасці“, але паўстает пытаныне, — што-ж робіцца, каб сапраўды завесыці па вёсках культуране жыцьцё?

Usielitoūski Kanhres.

Jasnaia reč, što kanhres pradusim musiū by i budzie tak-ža dumač nad sposabami, jak spnić prace wynaradaūlenia litoūcaū na emihracyi. Aprača hetaha kanhres, wiedama, žwiernie tak-ža ūwahu i na ekanamičnaje i kulturnaje supracūnictwa z bačkaūšcyna.

Litoūcy emihranty šmat prycyni-lisia da litoūskaj palityčnaj niezalež-naści. Prauda, jany z aružam u ru-kach nie wajawali, ale za toje na spra-wu niezaležnaści skladali časta wialiki-ki sumy hrošaū. Asabliwa hetym ad-značalisa litoūcy amerykanskija.

Ciapier Niez. Lituwa pomačy ad swaich emihrantaū nie patrabuje. Ciapier jana ūżo ū takim pałažeńi, što sama moža i choča emihrantami he-nymi zaapiakawacca i być z imi ū stałaj i žywoj lučnaści.

Pry hetaj nahodzie, haworačy ab usielitoūskim kanhresie, darečy budzie adciemič, što ab padobnym kanhresie dumajuć i pišuć i da jaho rychtujucca ukainccy. Zhetul jasny wywad, što i nam bielarusam ab takim-ža kanhresie ūżo padumeć wialiki čas. Usie-bielaruskii kanhres, sklikany dzie za-hraničaj, dāpamoh-by arhanizawać usich biełarusaū, rašciarušanych pa ūsim świecie, a tak-ža dāpamoh-by apra-cawać ahulnabielauskiju nacyjanalnuju prahramu i taktyku dla baračby za wyzwaleńnie biełaruskaha narodu.

P. Ėuhanovič.

Narada pradstaūni-kou Litwy, Łatwii i Estonii.

U minułym tydni adbyłasia ū Ryzie (Łatwija) palityčnaja narada pradstaūnikou Litwy, Łatwii i Estonii. Ab pastanowach hetaj narady aficyjalnych wiestak niama. Hazety dahadwajucca, što narada adbyłasia ū ūwiazku z su-časnym nepružanym palityčnym pała-żeńiem u Eūropie.

Bački! Najlepšym światočnym padarkam dla Wašych dzietak budzie dobraja biełaruskaja knižka!

Karystajcie z miesiąca tannaj pradažy biełaruskich knižak, jakuju naładzili wilenskija biełaruskija kni-harni sioleta ū krasawiku!

Biełaruskija knižki možna ūżo dastać uwa ūsich kniħarniacb na prawincyach!

Dr. Stanisław i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Chwaroby nosa, wušau i horła.

Bolsaść chwarobaў nosa, horła i wušau źwia-zany pamiž saboju. Dzieła hetaha lekar, jaki bia-recca prykładam lekawać horła, ahladaje adnac-za na nos i wušy. Pryčynaju lučnaści i pierachodu chwaroby z adnaho orhanu na druhi žjałajecca toje, što horła, nasawaja padź i wucha kamunikujucca ūsie z saboju.

Chwaroby horła i hubnoj padzi jość roznajaka-jia, pačynajući ad lohkich kataraū da nadta nie-blašpiečnych na't dziela samoha žycia čaławieka.

U hubnoj padzi mohuć być chworymi zuby, dziasna, skлизistyja pawałoki, jazyk, nioba.

Ab chwarobach zuboū byla asobna hutarka.

Chwaroba dziasnaū prajaūlajecca ū bolach, u tym, što jany puchnuć i čyrwaniejuć — „zubišča“. Adnačsna dziasna chwora lohka krywawić, myjući zuby ci na't pry jadzie. Pryčynaju chwarobaў dziasnaū buduć najčašciej niačystyja zuby, ka-mień nazubny. Moža dajsci da taho, što nacisnu-šy na dziasnu, paciače z pad ich materyja; het-a pakazwaje na toje, što chwaroba pajaša ūžo dalej, ciaže jaje budzie lekawać. Zapuściušy chwarobu dziasnaū prydžem, što ūsie zuby raskałyta-jucca i adzin za adnym wypadacimuć.

Wielmi balać jazwy na dziasnach. Jazwy rozna wyhlađajuc i roznaja ich prycyna. Zapuščana chwaroba dziasnaū pierachodzić na skлизistyja pawałoki hubnoje padzi i horła.

Wiedajući, što čyścinia zuboū i ahułam hubnoje padzi (rotu) hetaha wielmi wažny zahad dziesla zdarouja, nie dapuskać da chwaroby — čyściačy i pałoščučy rot. Samo pałaskańie rotu pašla jady, pierad snom ūmat uamoža.

Kali-ž ūżo chwaroba narasa, dyk ūwiarucca (nikoli zadoūha nia ždučy) da lekara dentysta. Ma-laja tutaka rupliwaśc, niedahlad na paru, moža być

prycyna, što i zuby wykryšaccia i chwaroba sa sklizistich pawałokau hubnoje padzi raspaūsiu-dzicca na horla i dalej.

Zaciažna adrazu pačynajucca chwaroby horla takija, jak katar, u suwiazi z kureniem tabaki, dalej u tych, chto pje harełku, ad udychańnia pyłu z pawietram, dymu, hryzučych hazaū. Chacia hetu chwaroba zdajecka i nia nadta wiślikaja, a za-minać moža. Jak amal nia kožnaja chworaśc i chwaroba horla prajaūlajecca pieršym čynam bollu. Pobač z hetym, dziesla asabliwaje roli orhanau, ab jakich hutarka, miecimim zaminy pry jadzie, boli haławy, chrypku, ślinaciečnie, adchar-kiwańnie hustoje materij z kašlam.

Pobač hennych zaciažnych ūżo paswajmu charakteru chwarobaў i nia majučych u sabie ničoha nadta nieblašpiečnaha, mohuć być u horle inšyja nadta ciažkija chwaroby. Woźniem tolki hetu ūparadku anhinu (anhinu zawiecca zapaleńie mi-hdalicaū). Kožny mieū dy i nia raz anhinu (mo' nia wiedajući tolki zusim ab joj ničoha). Zdajecka by-ło-b ab čym dumać — pabałe adzin dień, druhi i kaniec. Adnak i hetaja niawinnaja anhina moža da skulu ū horle, a ūżo skula sprawa nia tolki balučaja, ale pahařažučaja zdarouju, dziesla taho, što čaławiek moža pry joj zadušycca. Hetaja samaja anhina, kali na jaje časta chwareć, moža znoū być prycynaju reūmatyzmu, chwaroby nyrok, serca, nia kažučy ūžo ab tym, što z miħdalicaū kožnaja chwaroba lohka pierachodzić na wušy i horla.

I hetu hutarka tolki ab anhinie „prostaj“, značycce takoj, što wyklikajecca prastudaju. Šmat horš z anhinu pry dyfteryi, škarlatynie.

Kali darosłym bħala zachwareū ū horla, dyk ūmat horš jaše małym dziesiam, jakija jak ha i najčašciej chwarejuć na horla. Hetu možna kazać adna sa swomaściaū dziesiača wieku. Dziesia čuje toje samaje, što i darosły, jano nia ūmije skazać, adnak užo hledzjačy zwonku pa-najem, što prycyna niadužaści—ū horle. Hetkaje dziesia krywicca ad boli lykajučy ślinu abo pry jadzie, założy ūwinyja ū jaho nabryniajuć, twaryk

byccam napuchy, u wočkach poūna ūlozaū, hałasok u jaho achrypšy.

Nadta wažna, kab chatnija ūmeli paznać na't i biaż doktara, ci dziesia nia maje zapaleńia horla. Kab zdaśledować, treba ūzjać dziesia pad światło, prycisnąć rukaju lyžački jazyk uniz i kazać, kab chwory adčyniū ūroka rot, abo adčyniū samym rukoj jaho. I kali-b na ūscienach horla, na miħdali-cach ci na jazyku byli biełyja ci bieła-šeryja pleuki,

